

MuK Juha Aunola
Avoin yliopisto/Estetiikka

Musiikkikritiikki.lopputyö

15.3.1997, Porvoo

Kurssista ; 'Vapaamuotoisesti', täytyy sanoa että olin hämmästy-
nyt kurssin monipuolisuudesta. Kuten estetiikan historian luento-
sarjat (parhaillaan menossa), myös musiikkikritiikin praktikum tar-
josi sujuvasti annoksen (lansimaisen musiikin) historiaa. Tämä toimi
hyvin - olin itse odottanut temaattista lähestymistapaa. Luokassa
vallitsi tiivis ja vauhdikas, mutta yhtä hauska tunnelma. Monet mu-
siikkiin 'tutustumattomat' (omien sanojensa mukaan) pysyivät myös

karryilla, sillä muusikoita ja säveltäjiä ympäröivät tarinat tukivat
musiikin kehityksen 'tarinaa'.

Historiallis -henkilöpainotteisuudesta huolimatta, tai ehkä juuri sen
takia musiikin kehityksen 'temaattiset' seikat, kuten sinfonian
rakenteen selittäminen, tulivat oikeutetuksi mitoin esille. Ns. moder-
nin musiikin alalta olisin tosin halunnut kuulla enemmän. Kurssin eri
koisalueista, jos näin voi sanoa, pidin mielenkiintoisena orkesterin
eri instrumenttien sekä nuotinnuksen asioita. Vaikkeivat nämä täy-
sin tarkkaan ottaen kritiikkiä edesautta (?), tunnen että tämä
alustava tieto musiikillisista rakenteista tulee kuitenkin tukemaan
muuta taiteen- ja kritiikin havaintoja, ja kurssi täyttämään tehtä-
vansa.

Dmitry Tolonen

Also Sprach Zarathustra
Richard Strauss, op. 30 .
Sinfoninen runo suurelle orkesterille

Introduzione - Sehr breit

'Alussa on vain murina'. Tässä hyvin vakaassa, vahaaleisessa ja majesteettisessa osassa saamme ohjelmallisesti tärkeimman lauto-iskun koko sinfoniselle runolle.

Matalalla uinuvien vaskipuhaltimien ('usvan') paalle nousee 'aurionon ja nousevan tietoisuuden kohtaaminen' -kirkas, ylpeä trumpetti-fanfaari. Kokonaisuus on tyyliltään erittäin leveä ja yksinkertainen ja siihen yhtyy ensin jouset ja vihdoin orkesteri kokonaisuudessaan. Osion outona lintuna on tasainen urkusointu, joka vie prologin päätökseen tuoden 'yli-inhimillisen' loppusilauksen. Tama saattaa sisältää myöskin ironisen viittauksen Nietzschen ajatuksiin kristillisen kirkon halusta 'johtaa yli-luonnollista'.

1. 'Takaamaailmaisista' - 'Murinasta syntyy tietoisuus'.

Olemme siirtyneet selvastikin tarkempaan kerronnalliseen osaan. Kun introssa oli yksi selkeä teema, on tassa ensinnäkin vallitseva sektio orkesterissa vaihtunut - jousisektio on ottanut kontrollin - toiseksi, kuulijalle tarjotaan ikaankuin musiikillista dialogia. Melodia

kehittyessä sitä sovitetan paaosin eri jousiryhmille. Tarkea 1. osan luonteelle on teeman tai teemojen paallekkaisuus, ikaankuin kuvaten kehittymistä - taten siina esiintyy myös ajalleen uutta savellajin 'ulkopuolista' ainesta. Urkujen 'Jumalaisen' tuottama tyhjo pitäisi tyyttää jollakin, se on mahtava lasnaolo, jonka paikasta kilpailevat nyt yksittäiset aaret. Tassa 1. osassa Strauss maalaa viehkeän

kuvan mahdollisesti juuri maailman mahdollisuuksista (yli 'taivaallisen'). Hanen mukaansa 'Zarathustra' ei suoranaisesti kuvaa Nietzschen kirjaa, vaan kuvaa ihmisen kehityskulku(j)a, alusta inhimilliseen paamaaraan, Nietzschen 'Übermenschiin'.

2. Suuresta kaipuusta

Toisessa osassa Zarathustra keskustelee sielunsa kanssa, joka on hiljainen ja uskoo Z:n hylkaavan sen ('jarjen' takia). Seuraa todiste lu uskollisuudesta (kaipuusta) sielulle, joka toteutuu sielun haastamisena (joka seuraa Nietzschen kirjassa 'toisena tanssilauluna'). Strauss kayttää Z:n 'puheita' eri jarjestyksessa kuin itse kirjassa; han haluaa tiivistää Nietzschen (hullun?) nerouden ytimen ja

itse 'opinkappaleiden' hengen -

Toinen osa heti mukanaan selkealla duurimelodialla. Huilut, harppu ja jousisektio keinuttavat meita mita miellyttavimman valssin tah tiin. Oboe(?) piirtaa aarivariin pienta horisonttia; antaa syvyytta, joka valmistaa meita tuleviin dissonansseihin ja trumpettiosuuksiin Puolivalissa alkaa kuitenkin myrskyta, ja edella mainittu instrument tijoikko saa aivan uuden ilmeen. Kaukana, hiljennetty trumpetti osoittaa harvoin nuotein kohdesavelia, orkesterin pauhatessa ymparilla. Yksinainen trumpetti (joka mielestani lisaä E. Amerikkalaista

savya).kehittää alustaa seuraavan osan runsaaseen energiaan ja instrumenttien(seka niiden varien)vaihtelulle.

3.Iloista ja Intohimoista - nopeat huilujuoksutukset johdattavat meidat kolmanteen osaan,jossa on jo taysikasvuisena edellisessa esitetty 'eksoottinen'tunnelma.Orkesteri toimii taydella mahdolliaan Melodian rytmi on 'nytkahantyt' dramaattisempaan;jokseenkin tasa-

painoa hapuilevana se tarttuu uudelleen romanttis-henkiseen valsimuotoon,joka kuitenkin lopulta 'tuhotaan' -kehittelyn jalkeen.Orkesterin valssitus perustuu (osittain)kromaattiseen - 'pakenevaan' -motiiviin,joka maaraa suurelta osin saestyksen harmonioita.Minkaanlaisesta soolo-osuudesta ei voitane puhua,silla koko orkesteri joutuu liikkumaan aika tavalla.Kiinostavaa taman muuntelevan rytmin lisaksi on siihen johtavan edellisen osion pyrkimys uuteen dynaamisuuteen(rytmiin).Kautta koko sinfonian toistuu samoja alku ja lopuke-teemoja>Nama esiintyvät kuintenkkin muunnelmina,tuoden aina uuden nakokulman johonkin tiettyyn teemaan.

4.Hautalaulu - "Nain lauloi Zarathustra.Mutta kun (ensimmainen)

tanssi(laulu) oli loppunut,ja tytot poistuneet,han tuli murheelliseksi";han muistelee nuoruutensa nakyja ja kokemuksia,jotka ilkeys,elaman tukahdutaja,oli murhannut.

Sinfonian neljas osa kayttaa hyvakseen huomattavan modernia toonaaliteetia.Se yhdistaa useita edellisia teemoja,kuten kromaattisia laskuja,instrumenttien 'vuorottelemista' ja Oboen mateilevaa kulua>Nama yhdessa tuottavat hyvin (juut.vivahteisen)fuugamaisen kehityksen teokseen,joka monipuolistaa myos sen harmonista rakenetta.Paamelodia muistuttaa hiukan vapaasti juoksevaa impressiionistista pianomusiikkia.Tassa savel-lajin paikantaminen on tosin vaikeampi juttu.Vaikka tama omaakin otsakkeen,se sopii valikkeeksi seuraavaan kahteen osaan.Osa paattyy 'dissonoivaan' molliseptimi-

sointuun jousisektiossa.

5. Tieteesta -viides osa alkaa vakaasti ja leveasti,rytmiansa ja instrumenttejaan vaihtelevalla fuuga-jaksolla.Melkein puolivalissa saavutamme ehka kauneinta harmonia-rakennetta koko sinfoniassa, mutta vain hetkellisesti.Sen luonnetta noudattaen onkin olennaista (intron tavoin),etta se on 'vaivattomasti vaikuttava' ja ohitsemeneva."Hyvat laulut kaipaavat hyvaa vastakaikua".Vaikka vielakaan ei 'suoranaisesti kuvata kirjaa';niin kuitenkin ensimmaisessa huomattavassa muutoksessa(Z:n astuessa luolaansa)tapahtuu suuria musiikillisia purkauksia(Nietzschen Z 'yliviivaa' eksaktin tieteen) Harput soivat,huilut ja viulut kuulostavat linnuilta ja rytmi alkaa soljuta vapaammin.Samalla ennakoidaan luonnon-ja elainaiheita,jotka

yllattavat 'Toipilaassa'(ja kirjan 'Merkissa'),jonka Strauss on yhdistanyt 'Tieteesta'-osan loogiseksi jatko-osaksi.

Seuraavaksi kuulemme tuon tutun trumpetin uudelleen;tiedamme sen tarkoittavan,kuten alussa,Aurinkoa.Jotain on tapahtuva-hellat kromaattiset juoksutukset eri savelkorkeuksin kuvaavat eroa luolan ilmapiiriin,lintuja,kun nama laskeutuvat Z:n ymparille(teema 4. osasta).Lopuksi,valmistaen meita 6.osan hajaantuneeseen ja maaniseen tahtiin,tuodaan eraanlainen 'leijona-motiivi',tekemaan lopullinen ero oopperamaisten tyylivivahteiden ja seuraavan 'sinfonise man' valille.

6. Toipilas -

Alussa on selvästi 2 aanta, joista yksi osoittaa käytettävissä olevan harmonisen alueen, joka liikkuu, ja jonka 'ymparilla' vastavasti toinen soittaa. Tama toimii tiiviinä, joskin joustavana melodiantulkuna, kunnes koko orkesteri liittyy teemaan. Talloin sen eri instrumentit lisaavat teemaan uusia yksityiskohtia. Teemasta tulee taylorlaisempi ja moni-osaisempi. Kayratorvi ja trumpetti ovat

vahvassa asemassa, ja ne toimivat vahvana savykontrastina jouksille. Tama osa on hyvin kiireinen, ja lopuksi sen vastakohtaksi nousee Intron teema. Orkesteri 'johdattaa' sen 'Toipilaan' teemasta - ikaankuin vapauttaakseen kaikki jannitteet, ja ehka myos kuvataksseen Zarathustran vaipumista transsinomaiseen keskusteluun sielunsa kanssa tai hanen (eli ihmisen) sielunsa augementointia, Tanssilaulussa.

(Ziemlich langsam - Schnell .)

Tama osa alkaa nimekkeensa mukaisesti melkoisen hitaasti. Siina on hiukan operettista tunnelma ja maltikkuutta. Tama valikappale toimii uuden teeman tai nayttamon asettajana. Paamelodia, joka tassa esitellaan, tulee varsinaisen kukoistukseensa 'Tanssilaulussa'. Tassa

se kuullaan jatkuvien huilutrillien pohjustamana. Myos joitakin 'Tanssilaulun' musiikilisia tapahtumia enteillen, valikappaleessa on esimerkiksi teeman savellaji(e)n vaihtelua, ja inversioita. Tummasavyinen ja harhaileva alku jaa kuitenkin lyhyeksi; esiin nousee nyt uusi (vahva) teema.

7. Tanssi-laulu -

Huilutrillien pohjustamana tuo kaukainen trumpetti toistaa introosuuttaan. Huilu soittaa nopeita viiden savelen osuuksia, ja viulu puolestaan nopeita trioleja sekoittaen rytmin. Se vie vakisin eteen pain ja luo muulle orkesterille pohjan kolmi-jakoiselle tanssille. Tata viulu johtaa hyvin romanimusiikkia muistuttavalla tavalla, paikoin soitto kuitenkin muistuttaa enemman Sibeliusta. Glissandot

ja orkesterin 'purkaukset' tuovat oman lisansa osaan, mutta (ehka omaa mielymystani osoittaen?) erityisesti leikittely savel-lajien kanssa ja modernin musiikin ennakointi, tuottaa itselleni suurimman .. 'aivoriihen'. Loppua kohden, musiikin paisuessa erittain mukaansatempaavaksi (tanssillisessa mielessa) aletaan palata takaisin vanhoihin teemoihin. Koko hurmioitunut soittaja-joukko rakentaa volyymia ja korkeutta lennolleen, taas kerran laskeutuakseen, 'Yo-vaeltajan' teemaan. Tama tanssi on todellakin rikasta; se on dynaamista, eika sita hairitse kirja kahden tanssi-laulun valinen konteksti-ero, eiliioin naiden jalkeiset tapahtumat. Strauss on pikemminkin halunnut tiivistaa, tietenkkin tanssimuodossa, niiden tunnekuohon. Tanssin hurmassa koettujen (lue: psykedeelisten) totuuksien olemus olisi taten

verrattavissa esim. mahtavan katedraalin valtavaan kokoon.

8. 'osa': paamaara, Telos - 'Yo-vaeltaja' -
'Yo-vaeltaja' n purkautuu siis kaikki se energia, joka on 'kenen-ta nansa' (modernin ihmisen) ulottuvilla. Yli-inhimillinen, ihmisen perimma n olemus, ihmisen paamaara: Laskevat saveikulut, kaikessa mantavuu deessaan, tuovat mieleen laskeutumisen 'yinaalta'. Alas laskeutuu esi riippu; korostakseen laskeutumisen painoa, (vaskipuhaltimien) jyrkvia kantasavelia ymparoi kevyt korukuvioinen lisa. Se tuo mieleen len tien putoamisen. Kellon kajaukset, jotka musiikissa aina symbolisoivat jotain tarkeaa (jonkin 'keskipalvaa') dramatisoivat tapahtumaa

